

המצה והאפקומו

טו. מלכ"ב"ם | בראשית, פרק י'

ועוד דע כי אי אפשר שיצאו ישראל מן השעבוד כי אם על ידי הקב"ה בעצמו. ולא מצד המלך ולא בשום צד זולת זה כמו שהתבאר בערות השם יתברך. ולפיכך לא יצאו ישראל במדריגה שיש בה זמן רק במדריגה שאין בה זמן. כי כל הברכה נופלים תחת הזמן ובמקום זמן זולת השם יתברך שאינו נופל תחת הזמן. ולכן אמר להם התמך שהיוויתו בעשה בזמן וצוה על המצה שהתורה בלא זמן. ולפיכך היה אביהם ביציאתם לחירות המצה שאין לה המשך זמן כלל ואמר להם התמך שנעשה בזמן. כי ישראל יצאו לחירות במדריגה אלוהית שאין בה זמן. ולפיכך נתן הכתוב הסבה באילת מצה שלא הספיק בצמק אבותינו להתמך עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגואלים. וזכר מלך מלכי המלכים אצל זה, וביאור זה כאשר היו רוצים לזכור עצמם אל הדרד לצאת להתמך לצמק בבצק. לא הספיק בצמק להתמך שאלוהים ברה"ב בלא זמן. להודיע כי הגאולה פורסם מדרגיגה נבדלת לא מצד המלך שהוא נשתי פועל בזמן. וכך היה נוהל אהם הקדוש ברזו הוא בלי המשך זמן כלל כאשר אפרגו. לצי שיצאו לא על ידי מלך ולא על ידי שאר כח שהם נופלים תחת הזמן רק על ידי הקדוש ברזו הוא שאינו נופל תחת הזמן המלך והפיכך באל אותם בל זמן. ולכן צוה על המצה קודם שיצאו מפצרים. לאכול המצה עם הפסת. ודבר זה אמר ברזו כאשר חזע ענין מצה.

יז. ספורנו | שמות, פרק ד'

(כב) בני כבורי ישראל. אף על פי שלפך הזמן "אשר אל העמים שהם כבורי" לקראו כולם בשם ה', ולעבדו שם אהו"י (עפ"י ג' ט), מכל מקום יחשב ישראל אצלי נכבד מכולם כאשר הוא בני, עובד כמו כן מאהבה, לא כעבד מאהבת שבר ויראת עונש, ומצד מה שהוא כבורי, ראשון לעבודתו, במעוה כל האמונה מעלי, כאשר "כי כל העמים ילכו בשם אלוהי, ואנחנו נלך בשם ה' אלקינו לעולם ועד" (מכ"ב ד' ט).

יח. הרב קוק | מדובר שור, דרוש ל"ג

אנשי כה"ג בהפילת יריש: "אתה כותבת מכל העמים ... ורוממתו מכל הלשונות". כי הלשון היא מצד ההשכלה, ושלמות השכלת כל אומה מעיד ע"י שלמות לשונה וספריה. אמר שהשי"ת עשה עמו שיש חסדים טובים, כחך שלמות מכל העמים הפשוטים שהם עלולים לכל דבר מתעב ורחוקים מכל שלמות אפי' שלמות אנושית, אף גם זאת יתר שאת לנו שרומים אותנו מכל הלשונות, פ"י מצד השכלת העמים שצ"י"י אפשר להם ללכת במהלך ישר של שלמות אנושית, וזמם אותנו למעלה מה הענין ישרי אותנו לשלמות נשונה לרפקה בשמו הגדול כ"ה להשתלם בשלמות אלוהית.

יב. רמב"ם | הל' חמץ ומצה, פרק ז'

(יא) ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה, הוריע לי שגם אם נראה איש או עם שהוא פולסוף גורל חזק לו נמוסים ישרים והרגיל איש במדות טובות עי"ם עצה שלי. הוא עושה משפט וצדקה הכל עפ"י עצה שלי. וכ"כ לא נפל לכתוב על האיש שהוא או תם ההוא, שעשה חסדו ואתו לעשות רע שתמיד יגבר שכלו על האדם, כהפך עת הבער בו אש מאתו ולא אשת חן או הן ויהיו ראוי, אז גם שכלו ילך שולל לרצוה ולנאוף ולעשות כל רע רק כח אחר נמצא בפש האדם אשר כי נזכר לכסוח שלא נהא, והיא מרת היראה השחלה בנפש, שממנה יסתפק אחר שיהיה רואה אלהים עת המלא הנפש יסתפק אלהים המשתקף על גולה ומחזורי העצפה אח כל מפשיג, אז גם יגבר עליו יצו יראת ייבה מהמלך הגדול היראה אח כל מעשיו ויהיו מעשות רע, וכש"ש יראת ה' מוסר חכמה, יראת ה' ראשית דעת וכמו שהמבאר אצלי בפרטו בספר מסעי, ועוד"א, כי אמרתי ששפט יראתי עמו שהם כעל מרות טובות עי"ם ששפט יראתי, ולא ראיתי כם שום דופי, רק חסרון אחד שאין יראת אלהים במקום הזה. וכי אי"א שיהיה כם יראת אלהים, רק אם מאמינים בהשגחה פרטית שיהי רואה ירוצ ומשניה על כל עלילות מעשיו וכו'. לא אם יאמר שהשגחה פרטית כדוד המלך, ואמר אלהים קודם ומתנה כדוד המלך, והרגו ע"י דבר אשתי, לא אוכל לכתוב כן, שכן יראו אשר יפה התבונן כם אש החאה"ה לא יוכלו לכבוש אח יצום ויהרגו אותו, אחר שלא יראו אלהים, השכל לכוז ומסוים השכלים לא יצמדו כפי הורעות האמה:

יג. רמב"ם | הל' חמץ ומצה, פרק ח'

ומחזורי השלחן לפני ואומר פסח זה שאנו אוכלין על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים שנואמר ואמרנום זבח פסח הוא לה', ומגביה המרוך בידו ואומר מרוך זה שאנו אוכלין על שם שמרוך המצרים את חיי אבותינו במצרים שנואמר וימרוך את חייהם, ומגביה המצה בידו ואומר מצה זו שאנו אוכלין על שם שלא הספיק בצמק של אבותינו להתמך עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברזו הוא וגואלים מיד שנואמר ויאפו את המצה אשר הוציאו ממצרים וכו', ובמנו הזה אמר פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קיים על שם שפסח הקדוש ברזו הוא על בתי אבותינו וכו'.

יד. הרב קוק | אורות הקודש ג, מוסר הקודש

המוסר של חול אינו צמק, ואינו נכנס במניסוחו הנשמה, ואף על פי שהאדם נמשך אחרי לטובה, על ידי שמפיר את היושר שיש בדברי הניין, אין להזדקף זו הסיסה עומדת בפני ההסתעפות של תאוות שונות, כשהן מפעוררות בחוקה. וקל וחומר שאין ביד מוסר רמזי כוה להדריך את הכללות, את הצבור האנושי כשפך והיקף גדול, לחזור אל עומק הנשמה, ולהפוך אל האדם הכללי המפריש לב בשר תחת לב אבן, לא יש צצה אחרת כי אם שיהיה מודרך על פי המוסר האלהי. וכראי הדבר, שיטעה האדם בכמה סעיות בדרך מחלפ, ובלכד שיכנס את חוץ עולמו ומוסר חיי על פי אותו העומק של המוסר האלהי, משימקש בפשלונו ויחיה חיים רוחניים רשיים, על ידי השפעה שסחית של המוסר החלוני.

א. שמות | פרק ג'

- א. בראשית | פרק י' (כד) ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלקים לקח ימקד ארמס והקלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאבותכם לעולם ולעקב:
- ב. שמות | פרק י"ב (מ) ויאקול את הפסח פקילה תהיה עלי אש ופצות על מררים יאכלנה:

ב. שמות | פרק ד'

- א. ויזע משה ויאמר והי לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא קראת אלהי ה':
- ב. תנחומא. וישו | שמות נא סימן היה לישראל, כל נוהל שיבוא בסופו הזה, 'ספד פקרה', הם יודעים שהוא נוהל של אמת שבו אמר להם יוסף ואלקים פקד יפקד אתכם:
- ג. שמות רבה | ג, ח מסורת היה בימיהם, שכל נוהל שיבוא ויאמר להם פקדה כפולה, נוהל אמת הוא

- ט. שמות | פרק י"ג (ו) שבעת ימים האכל מצת ופיום השביעי תהי לה: (ז) פצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר פקד בקלה:
- י. דברים | פרק ט"ז (א) לא האכל עליי חמץ שבעת ימים האכל עליי מצות לחם עני פי בהפוזו יאמץ פארוץ מערים לקמן חזק את יום צאתה פארוץ מערים כל ימי חייך:

- ה. בראשית | פרק מ"ו (ב) ויאמר אלקים לישראל פמוראת תלילה ויאמר יעקב יעקב ויאמר חנני: (ג) ויאמר אנכי יא-ל אלקי אברה אל תירא מרדה מצרימה פי לפני גדול אשימך שם: (ד) אנכי ארד עמך מצרימה וואמץ אלקי עם עלי ויוסף ישיח יוד על ענין:

ישבת כרם ביבנה